

непридатною для водокористування, кількісно зменшуються природ. запаси води у водоймах і джерелах. У таких випадках йдеться про вичерпання вод як вищу форму забруднення водойм. Для охорони вод від вичерпання встановлюються водоохорон. зони, планово здійснюються лісомеліоративні, протиерозійні, гідротехн. та ін. заходи відповідно.

Зак-вом установлюються певні заходи боротьби з наведеними випадками забруднення, засмічення та вичерпання вод, що мають місце в результаті неналежного використання людьми водних ресурсів для різних побутових і виробничих потреб. Попередження й ліквідація вказаних негативних явищ, а також покращання стану вод для збереження сприятливих гідроморфологічних і гідрокліматичних умов життя людей при збільшенні населення, обсягів в-ва й рівня соц. вимог – осн. мета прав. охорони вод.

Лит.: Колбасов О. С. Правовая охрана вод и рыбных запасов в СССР. М., 1974; Гусев Р. К., Петров В. А. Правовая охрана природы в СССР. М., 1979; Природоресурсовое право и правовая охрана окружающей среды / под ред. В. В. Петрова. М., 1988; Боголюбов С. А. Актуальные проблемы экологического права. М., 2011.

А. К. Соколова.

ОХОРОНА ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ – система адм.-прав., організац.-госп., екон., архітектурно-планувальних і агротехн. заходів, спрямованих на збереження, відновлення кількісних та якісних показників зелених насаджень, покращення виконання об'єктами росл. світу відповідних функцій.

Згідно зі ст. 28 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» охороні та відновленню підлягають усі зелені насадження в межах населених пунктів під час проведення будь-якої діяльності, крім зелених насаджень, які висаджені або вирости самосівом в охорон. зонах повітряних і кабельних ліній, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів і пристроїв.

Правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України затв. наказом Мінбудархітектури України. Об'єкти благоустрою зеленого госп-ва використовуються відповідно до їх функціонального призначення для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх рац. використання та охорони і утримання відповідно до Правил.

На об'єктах благоустрою зеленого госп-ва забороняється: виконувати земляні, будівельні та ін. роботи без дозволу, виданого в установленому порядку; самовільно влаштовувати городи, пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони; вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи, сміття, траву, гілки, деревину, сніг, листя тощо; складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання; самовільно встановлювати об'єкти зовнішньої реклами, торг. лотки, павільйони, кіоски тощо; посипати кухонною сіллю сніг та лід на тротуарах; влаштовувати стоянки автомашин, суден, катерів; влаштовувати зупинки пасажирського транспорту та паркувати автотранспортні засоби на газонах; влаштовувати ігри на газонах; спалювати суху рослинність, розпалювати багаття та порушувати ін. правила протипожежної безпеки; підвішувати на

деревах гамаки, гойдалки, мотузки для сушіння білизни, прикріплювати рекламні щити, електропроводи та ін., якщо вони можуть пошкодити дерево; добувати з дерев сік, смолу, наносити механічні пошкодження; рвати квіти, ламати гілки дерев; винищувати мурашники, ловити птахів і звірів; випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у не відведених для цього місцях; здійснювати ремонт, обслуговування та миття транспортних засобів, машин, механізмів у не відведених для цього місцях.

Органи держ. влади та органи місц. самоврядування визначають на конкурсних засадах із числа спеціалізованих підприємств, орг-цій балансоутримувачів об'єктів благоустрою зеленого госп-ва держ. та комунальної власності. Відповідно до п. 5.5 Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України відповідальними за збереження зелених насаджень і належний догляд за ними є: на об'єктах благоустрою держ. чи комунальної власності – балансоутримувачі цих об'єктів; на територіях зем. ділянок, які відведені під будівництво, – забудовники чи власники цих територій; на безхазяйних територіях, пустирях – місц. органи самоврядування; на прив. садибах і прилеглих ділянках – їх власники або користувачі. Генеральний план розвитку населених пунктів України розробляється і реалізується з урахуванням вимог захисту зелених насаджень. Містобудівна діяльність у населених пунктах проводиться з дотриманням вимог охорони зелених насаджень.

Охорона, утримання та відновлення зелених насаджень у населених пунктах, а також видалення дерев, які вирос-

ли самосівом, здійснюються за рахунок держ. або місц. бюджетів залежно від підпорядкування об'єктів благоустрою, а на зем. ділянках, переданих у постійне користування або в оренду, – за рахунок їх власників або орендарів відповідно до нормативів, затв. у встановленому порядку.

Важливим для забезпечення охорони та використання зелених насаджень населених пунктів є їх облік і складання реєстру за видовим складом та віком. Облік проводиться з метою одержання достовірних даних щодо кількісних і якісних характеристик зелених насаджень на території населених пунктів, визначення відповідності власників озеленених територій устанавленому функціональному призначенню території; посилення відповідальності за збереження насаджень підприємствами, орг-ціями і установами; використання даних обліку для розроблення органами місц. самоврядування програм та заходів розвитку зелених зон населених пунктів; розроблення заходів щодо реконструкції об'єктів благоустрою зеленого госп-ва. Облік зелених насаджень проводиться органами місц. самоврядування. Важливе значення щодо обліку об'єктів зеленого госп-ва має ведення реєстру зелених насаджень. Його метою є: одержання достовірних комплексних даних про кількість і стан зелених насаджень; ведення моніторингу стану і кількості зелених насаджень; розроблення програм, заходів з розвитку зелених зон населених пунктів України; визначення осн. напрямів селищної, районної та міської політики в утриманні, розведенні й захисті зелених насаджень.

Лит.: Толкаченко О. В. Правове регулювання озеленення населених пунктів в Україні // Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство, 2012, т. 17, вип. 1/2 (16/17); Ситник Т. М. Землі під зеленими насадженнями у населених пунктах як об'єкт правових відносин // Часопис Київського університету права, 2014, № 3; Ї ж. Управління відносинами щодо земель населених пунктів, зайнятих зеленими насадженнями: окремі аспекти // Підприємництво, господарство і право, 2015, № 5.

О. М. Ткаченко.

ОХОРО́НА КУЛЬТУ́РНОЇ СПА́ДЩИНИ – система прав., організац., фінансових, матеріально-техн., містобудівних, інформаційних та ін. заходів з обліку (виявлення, наук. вивчення, класифікація, держ. реєстрація), запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культ. спадщини (ст. 1 ЗУ «Про охорону культурної спадщини»). Предметом охорони об'єкта культ. спадщини є характерна властивість об'єкта культ. спадщини, що становить його істор.-культ. цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою.

Прав. О. к. с. включає заходи як нац., так і міжнар. характеру.

Прав. підставою О. к. с. в Україні є низка норм нац. та міжнар. рівнів, а саме: Конвенція про захист всесв. культ. та природ. спадщини (офіц. скорочена назва – Конвенція про всесв. спадщину) (ЮНЕСКО, 1972), Провідні настанови щодо втілення у життя Конвенції про всесв. спадщину (ЮНЕСКО,

в ред. станом на 1 січ. 2017), Рекомендація щодо охорони краси та характеру ландшафтів і місць (ЮНЕСКО, 1962), Рекомендація про захист культ. та природ. спадщини на нац. рівні (ЮНЕСКО, 1972), Міжнар. хартія про істор. сади (Флорентійська хартія, ІКОМОС-ІФЛА, 1982), ЗУ «Про охорону культурної спадщини» (2000), «Про музеї та музейну справу» (1995), ЗКУ (2001), постанови КМУ «Про внесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» (2018), «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України», «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» (2001), «Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання» (1992) тощо.

Нац. заходи охорони полягають у виявленні, охороні, а також популяризації культ. спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культ. спадщини у сусп. житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майб. поколінь. Об'єкти культ. спадщини, які знаходяться на території України, охороняються державою (ст. 54 КУ). Охорона об'єктів культ. спадщини є одним із пріоритетних завдань органів держ. влади та органів місц. самоврядування; збереження і примноження культ. цінностей належать до пріоритетних напрямів політики держави у сфері культури, а О. к. с. є міжнар.-прав. зобов'язанням нашої